



De hele familie  
Craeyvanger

The Craeyvanger Family  
All Together

23.02.13 – 01.09.13



Paulus Lesire,  
 Portret van /Portrait of Willem Craeyvanger  
 (1616-na /after 1666), 1651  
 Linksmidden /Centre left:  
 'Aetatis 35. / P. Lesire. / 1651'  
 Doek /Canvas, 96 x 69,5 cm  
 Particuliere collectie /Private Collection, New York



Caspar Netscher,  
 Portret van /Portrait of Christine van der Wart  
 (1620-1666), 1655/56  
 Linksmidden /Centre left:  
 'Aetatis 35 / C. Netscher'  
 Doek /Canvas, 96,6 x 69,4 cm  
 Particuliere collectie /Private Collection, New York

### De hele familie Craeyvanger

Willem Craeyvanger en Christine van der Wart uit Arnhem hadden maar liefst acht kinderen, zes jongens en twee meisjes. Zij lieten zichzelf en hun voltallige kinderschaar portretteren. Niet als groepsportret – wat voor zo'n groot gezin gebruikelijk zou zijn – maar afzonderlijk. Deze unieke serie portretten werd meer dan 350 jaar gekoesterd in de familie. Bijna niemand kende de schilderijen totdat ze in mei 2009 werden geveild.

Nu worden ze als bruikleen aan het Bonnefantenmuseum tot 1 september 2013 aan het museumpubliek getoond.

### Vader door Lesire

Lakenkoopman Willem Craeyvanger was 35 jaar oud toen hij zich in 1651 liet portretteren door de Haagse schilder Paulus Lesire (1612– na 1651); 'Aetatis 35' staat er links bij de signatuur en het jaartal op het doek. Waarschijnlijk was de Arnhemmer in Den Haag op bezoek – om zakelijke of politieke redenen – en maakte hij van de gelegenheid gebruik een portret van zichzelf te laten schilderen; in zijn eigen stad was toentertijd niet zo'n goede portrettist beschikbaar.

Zijn vrouw Christine was in 1651 in verwachting van Gerrit, haar zevende kind dat op 4 december in de Grote Kerk van Arnhem werd gedoopt. Zij kon dus niet mee naar Den Haag. Toch moet het direct de bedoeling zijn geweest van haar een bijbehorend portret te laten maken, want Willem is al naar haar toegewend weergegeven. Maar dat duurde nog even. In 1653 en 1655 werden de jongste kinderen Craeyvanger geboren, eindelijk twee meisjes (een ouder meisje was jong overleden). Daarna werd Christine geportretteerd. Omdat Lesire waarschijnlijk was overleden, moest worden gezocht naar een andere schilder.

### The Craeyvanger Family All Together

Willem Craeyvanger and Christine van der Wart of Arnhem – who had no fewer than eight children, six boys and two girls – had portraits painted of themselves and all their offspring. Not a group portrait – which would have been natural for such a large family – but ten individual likenesses. For more than 350 years, these unique portraits remained cherished family heirlooms, so almost no one knew them when they were sold at auction in May 2009.

Now they are exhibited as loans to the Bonnefantenmuseum until 1 September 2013.

### The Father, by Lesire

The cloth merchant Willem Craeyvanger was 35 when he had his portrait painted in 1651 by the artist Paulus Lesire (1612– after 1651) of The Hague; 'Aetatis 35' is inscribed on the left, next to the artist's signature and date. Craeyvanger, a native of Arnhem, was probably visiting The Hague – for business or political reasons – and took advantage of this opportunity to have his portrait painted. Indeed, he could not have found such a good portraitist in his own town.

In 1651 his wife, Christine, was expecting Gerrit, their seventh child, who would be baptised on 4 December in Arnhem's Grote Kerk. Thus Christine was unable to accompany Willem to The Hague, but it must have been their intention to commission a portrait of her as well, since Willem was depicted turning towards the still-to-be-made companion piece. The second portrait was some time in coming, however. In 1653 and 1655 the youngest Craeyvanger children were born, at last two girls (an older girl had died young). After this, Christine was finally ready to sit for her portrait, but because Lesire had probably died, another painter had to be found.



Gerard ter Borch,  
Portret van /Portrait of Jan Craeyvanger  
(1641-na /after 1668), c.1658  
Doek /Canvas, 56,5 x 41,1 cm  
Particuliere collectie /Private Collection, New York



Gerard ter Borch,  
Portret van Willem /Portrait of Craeyvanger  
(1643-na /after 1712), c.1658  
Doek /Canvas, 56,5 x 41,1 cm  
Particuliere collectie /Private Collection, New York

### Moeder door Netscher

Tot veler verrassing kwam bij de recente restauratie van het portret van Christine van der Wart de signatuur van Caspar Netscher tevoorschijn, met daarbij ook haar leeftijd: 35 jaar (links in de schaduw, amper met het blote oog zichtbaar). Netscher (c. 1635/36–1684) was opgegroeid in Arnhem en als schilder opgeleid door Gerard ter Borch (1617–1681) in het nabijgelegen Deventer. Dat je bij het portret van moeder Craeyvanger niet snel aan Netscher zou denken, komt vooral door de bijna levensgrote schaal van de beeltenis. Net als zijn befaamde leermeester schilderde Netscher vrijwel altijd kleinfigurige portretten, verfijnd uitgevoerd op bescheiden formaten. Uit het feit dat Christine in september 1620 werd gedoopt – in Nijmegen – kunnen we afleiden dat Netscher haar in 1655 of 1656 moet hebben geportretteerd; het schilderij behoort daarmee tot de vroegste werken die we van Netscher kennen. Duidelijk heeft hij zijn best gedaan Christines portret wat compositie en schilderijstijl betreft bij dat van Willem aan te laten sluiten. We kunnen speculeren dat de Craeyvangers de opdracht voor het portret van Christine eerst aan Ter Borch hadden willen geven, een gerenommeerd schilder immers die in de jaren vijftig van de zeventiende eeuw vaker voor Arnhemse opdrachtgevers werkte. Zo schilderde hij in 1653 portretten van een neef van Willem Craeyvanger, Willem Everwijn, en diens vrouw (hun dochtertjes werden later door Netscher geportretteerd). Misschien heeft Ter Borch geen zin gehad zich te voegen naar het werk van Lesire en heeft hij de opdracht daarom doorgespeeld naar zijn getalenteerde leerling. Algemeen wordt aangenomen dat Netscher tussen ongeveer 1654/55 en zijn vertrek naar Frankrijk in 1659 bij Ter Borch in de leer was, maar precieze gegevens hierover ontbreken. Kennelijk was het Netscher tijdens zijn leertijd toegestaan zijn eigen werk te signeren.

### The Mother, by Netscher

It came as a surprise when the recent restoration of the portrait of Christine van der Wart uncovered the signature of Caspar Netscher, as well as the sitter's age: 35 years (on the left in the shadow, barely discernible with the naked eye). Netscher (c. 1635/36–1684), who grew up in Arnhem, had received his training from Gerard ter Borch (1617–1681) in nearby Deventer. Mrs Craeyvanger's portrait does not readily bring Netscher to mind, mainly because of its almost lifesize dimensions. Like his famous teacher, Netscher nearly always painted smallscale portraits, executed in a very refined manner in modest formats. The fact that Christine was baptised in September 1620 (in Nijmegen) suggests that her portrait dates from 1655 or 1656, which makes it one of Netscher's earliest known works. He obviously did his best to harmonise the composition and style of Christine's likeness with that of Willem. We can speculate on the possibility that the Craeyvangers first thought of having Christine's portrait painted by Ter Borch, since he was a reputable painter who often worked in the 1650s for Arnhem patrons. In 1653, for example, he painted portraits of Willem Everwijn (a cousin of Willem Craeyvanger) and his wife, whose daughters were later portrayed by Netscher. Perhaps Ter Borch was disinclined to adapt to Lesire's style, and therefore passed the commission on to his talented pupil. It is generally assumed that Netscher studied with Ter Borch from about 1654/55 until his departure for France in 1659, but precise information about his apprenticeship is lacking. Apparently Netscher was permitted to sign his own work before completing his training.



Gerard ter Borch,  
Portret van /Portrait of Reijnder Craeyvanger  
(1645-na /after 1675), c.1658  
Doek /Canvas, 56,6 x 41,2 cm  
Particuliere collectie /Private Collection, New York



Gerard ter Borch,  
Portret van /Portrait of Engel Craeyvanger  
(1649-na /after 1675), c.1658  
Doek /Canvas, 56,8 x 41,3 cm  
Particuliere collectie /Private Collection, New York

### Kinderen door Ter Borch en Netscher

In 1658 waren de kinderen Craeyvanger aan de beurt om geportretteerd te worden. Voor de reeks kinderportretten werden een andere vorm en een ander formaat gekozen, niet ten halven lijve en bijna levensgroot zoals de ouders, maar uitgevoerd in de kleinfigurige portretstijl die Ter Borchs handelsmerk was. Gevat in geschilderde ovalen zijn zij staand tot op kuithoogte afgebeeld, telkens twee kinderen als pendantportretten bij elkaar.

De oudste twee jongens, Jan en Willem, zijn al bijna volwassen, zeventien en vijftien jaar oud. Met een zelfverzekerd gebaar houden zij één hand in hun zij onder hun lichtgrijze mantel en tonen met de andere hun hoed. In deze ongesigioneerde portretten is de verfijnde, maar toch vlotte en trefzekere schildertrant van Ter Borch herkenbaar. Prachtig zijn de wat langgerekte gezichten van de jongens gekarakteriseerd.

Ook de twee volgende portretten kunnen aan Ter Borch worden toegeschreven. Reijnder en Engel, dertien en elf, dragen dezelfde kleding als hun broers, maar van een donkerder stof en houden elk een paar leren handschoenen vast.

Netscher voltooide de reeks met de portretten van de kleintjes: Peter, Gerrit, Lijsbeth en Naleke, respectievelijk acht, zeven, vijf en drie jaar oud (drie doeken zijn door Netscher gesigioneerd, één is 1658 gedateerd). In deze werken sloot Netscher doelbewust aan bij de schilderstijl van zijn leermeester, hoewel net wat minder subtiel uitgevoerd, wat vooral zichtbaar is in de handjes.

De jongste kinderen staan alle vier bij een met een kleed bedekte tafel. Peter houdt zijn hand op zijn hoed die op tafel ligt, terwijl Gerrit wijst op een vogelkooitje; als jongste van de broers draagt hij nog een rok. Net als hun oudere broers dragen Peter en Gerrit een platte kraag, gesloten door koordjes met grote kanten akertjes.

### The Children, by Ter Borch and Netscher

In 1658 it was the Craeyvanger children's turn to have their portraits painted. A different form and format were chosen for this series: not half-length and nearly life-size, like their parents' portraits, but in the small-scale style of portraiture that was Ter Borch's trademark. Framed in painted ovals, the children are portrayed three-quarter-length, standing, in four sets of pendant portraits.

The two oldest children – Jan and Willem, seventeen and fifteen years old – are almost grown up. These self-assured youths are both shown resting a hand on a hip below a light grey cape, and demonstratively holding a hat in the other hand. These unsigned portraits display Ter Borch's refined yet fluent and unerring style of painting. The boys' somewhat elongated faces are finely characterised.

The next two portraits can also be attributed to Ter Borch. Reijnder and Engel, thirteen and eleven, wear similar clothes as their brothers, but made of darker fabric, and each holds a pair of gloves.

Netscher completed the series by portraying the younger ones: Peter, Gerrit, Lijsbeth and Naleke, eight, seven, five and three, respectively (three canvases are signed by Netscher, one is dated 1658). In these works Netscher resolutely followed the style of his teacher, though his execution is slightly less subtle, as evidenced by the hands in particular.

The youngest children all stand beside a table covered with a cloth. Peter rests his hand on his hat, which lies on the table; Gerrit, who points to a bird cage, is the youngest of the brothers and still wears a skirt. Like their older brothers, Peter and Gerrit wear flat collars with tasselled band strings.



Caspar Netscher,  
 Portret van /Portrait of Peter Craeyvanger  
 (1650-na /after 1670), c.1658  
 Doek /Canvas, 56,7 x 41,1 cm  
 Particuliere collectie /Private Collection, New York



Caspar Netscher,  
 Portret van /Portrait of Gerrit Craeyvanger  
 (1651-1674), 1658  
 Rechtsmidden /Centre right: 'C. Netscher / 1658'  
 Doek /Canvas, 56,7 x 41,1 cm  
 Particuliere collectie /Private Collection, New York

Lijsbeth en Naleke hebben wat bloemen op tafel of in hun schort, misschien bedoeld als symbool van jeugd en groei. Opvallend zijn de parelen hangers die voor zulke kleine meisjes erg zwaar lijken. Of alle kinderen Craeyvanger naar Deventer zijn gereisd om te poseren valt niet met zekerheid te zeggen. Het is ook denkbaar dat Ter Borch en Netscher naar Arnhem waren gekomen om schetsen te maken, die zij vervolgens in het atelier tot schilderijen uitwerkten.

### Eén stuk linnen

De portretten van de familie Craeyvanger zijn onbedoekt, wat uitzonderlijk is voor zeventiende-eeuwse schilderijen. Daardoor zijn de namen van de geportretteerden die in de achttiende of negentiende eeuw achterop de doeken zijn geschreven, nog altijd zichtbaar. Ook kunnen we vaststellen dat de kinderportretten zijn gesneden uit één groot stuk linnen, dat net niet groot genoeg was voor alle acht zodat een extra strook (van een ander soort linnen) moest worden aangenaaid. Dit verklaart de verticale naad in het midden van de portretten van Lijsbeth en Naleke. Dat voor de meisjes geen nieuw stuk doek werd gebruikt was wel wat zuinig. Het feit dat Ter Borch en Netscher gebruikmaakten van hetzelfde stuk gegrond linnen bevestigt nog eens dat zij in hetzelfde atelier werkzaam waren.

### Inlijstingen

De donkere vlakken buiten de ovalen van de kinderportretten fungeren als een soort trompe-l'oeillisten voor de portretten; op sommige plekken lijken deze 'lijsten' zelfs een schaduw te werpen op de voorstelling. Men kan zich afvragen of deze donkere vlakken oorspronkelijk door de echte (niet bewaarde) lijsten bedekt waren, maar dit blijkt niet zo te zijn; kleine beschadigingen in het verfoppervlak, die men dan in de hoeken zou verwachten, ontbreken en ook het craquelépatroon loopt over het hele oppervlak regelmatig door.

The girls have been given flowers – Lijsbeth's are on the table, Naleke's in her apron – perhaps as symbols of youth and growth. They both wear remarkably large pearl pendants, which seem very heavy indeed for girls of their tender age. Whether all the children travelled to Deventer to pose for the painter cannot be said for certain. It is also conceivable that Ter Borch and Netscher went to Arnhem to make sketches, which they later worked up into paintings in the studio.

### One Large Piece of Linen

The Craeyvangers' portraits are not lined, which is unusual for seventeenth-century paintings, so the sitters' names – written on the backs of the canvases in the eighteenth or nineteenth century – are still visible. It has also been established that the children's portraits were painted on canvases cut from one large piece of linen; it was not quite large enough for all eight portraits, however, so an extra strip (of a different kind of linen) had to be sewn on. This explains the vertical seam in the middle of Lijsbeth's and Naleke's portraits. The reluctance to use a new piece of canvas for the girls' portraits seems rather stingy. The fact that Ter Borch and Netscher used the same piece of primed linen confirms that they worked in the same studio.

### Frames

Outside the ovals of the children's portraits are dark areas which function as a kind of trompe-l'oeil frame. In some places these 'frames' even seem to cast a shadow on the picture. It is natural to assume that these dark areas were originally covered by the authentic frames (which have not survived), but this proves not to have been the case: the small impairments one would expect to find in the paint surface are lacking, and the craquelé extends evenly over the entire surface.



Caspar Netscher,  
 Portret van /Portrait of Lijsbeth Craeyvanger  
 (1653-?) , c.1658  
 Rechtsmidden /Centre right: 'C. Netscher'  
 Doek /Canvas, 56,8 x 40,8 cm  
 Particuliere collectie /Private Collection, New York

Caspar Netscher,  
 Portret van /Portrait of Naleke Craeyvanger  
 (1655-1676), c.1658  
 Linksmidden /Centre left: 'C. Netscher'  
 Doek /Canvas, 56,5 x 41,4 cm  
 Particuliere collectie /Private Collection, New York

### Vervolgen levens

Willem Craeyvanger en Christine van der Wart – beiden van protestantse huize – trouwden op 20 september 1639. Over hun levens en die van hun kinderen zijn wat losse feiten bekend. We weten dat vader Willem van 1647 tot 1666 lid was van de Nicolaas Broederschap in Arnhem, een liefdadigheidsorganisatie die zich bezighield met armenzorg. Dit was een eervolle positie waaruit blijkt dat hij aanzien genoot. Ook diende hij regelmatig als gildemeester van het kramersgilde. Vanaf 1661 was Willem rentmeester van de stad, een functie die hij verloor toen hij in maart 1666 failliet ging. De bezittingen van het gezin vervielen toen aan de crediteuren, behalve de familieportretten die voor de buitenwacht kennelijk geen geldelijke waarde vertegenwoordigden. Tot overmaat van ramp overleed Christine kort na het faillissement.

Van de kinderen stierven Jan en Reijnder tamelijk jong. Daarom kwamen de portretten uiteindelijk toe aan Willem, de tweede zoon, via wiens afstammelingen ze zijn vererfd. Willem werd in 1661 ingeschreven aan de universiteit van Leiden, trouwde in 1670 met Maria van Ommen. Zij kregen zeven kinderen. Engel werd in 1671 vaandrig in Nijmegen en belandde later in Cheribon op Java. Peter en Gerrit zijn beide als jongemannen overleden, Gerrit sneuvelde in 1674 bij de herovering door Willem III van de vestingstad Grave op de Franse troepen. Lijsbeth trouwde in 1673 in Arnhem met een advocaat te Utrecht. Naleke overleed op 21-jarige leeftijd; op een oud etiket achterop haar portret staat dat zij 'in een klooster gestoken' was. Zij was kennelijk katholiek geworden, mogelijk omdat zij na het overlijden van haar moeder toen zij elf was, werd opgevoed door een katholieke oom en tante.

Niemand zou zich nog in de lang vervolgen, weinig opzienbarende levens van deze mensen hebben geïnteresseerd als hun bijzondere portretten de tand des tijds niet hadden doorstaan. Gelukkig heeft de huidige eigenaar ervoor gezorgd dat het Arnhemse gezin ook na 350 jaar niet uiteen is gevallen.'

### Long Dead

Willem Craeyvanger and Christine van der Wart – both Protestant – married on 20 September 1639. Regarding their lives and those of their children, we have no information beyond a few isolated facts. We know, for instance, that from 1647 to 1666 Willem senior was a member of Arnhem's Brotherhood of St Nicholas, a charitable organisation that administered poor relief. This honourable position is a mark of his social standing. He also served regularly as master of the merchants' guild. In 1661 he became the city treasurer, but lost this position when he was declared bankrupt in March 1666, at which time his creditors took possession of the family property – apart from the portraits, which apparently had no monetary value to outsiders. To make matters worse, Christine died shortly after the bankruptcy.

Of the children, Jan and Reijnder died at a rather young age. The pictures therefore came into the possession of Willem, the second son, whose descendants passed them down from generation to generation. Willem enrolled at the University of Leiden in 1661, and married Maria van Ommen in 1670. They had seven children. In 1671 Engel became an ensign in Nijmegen. He later ended up in Cheribon on the island of Java. Peter and Gerrit both died as young men. Gerrit was killed in action in 1674, when Willem III recaptured the fortified town of Grave from the French. In 1673 Lijsbeth married a lawyer in Utrecht. Naleke died at the age of 21; an old label on the back of her portrait says that she had been 'put in a convent'. Apparently she had converted to Catholicism, possibly because she had been raised by a Catholic aunt and uncle after the death of her mother when she was eleven.

No one would have taken an interest in the mundane lives of these long-dead people if their exceptional portraits had not withstood the ravages of time. Fortunately, they have found a home in the same collection, which has prevented this Arnhem family from breaking up, even after 350 years.

## Colofon

De hele familie Craeyvanger  
The Craeyvanger Family All Together

23.02.13 – 01.09.13

Tekst /Text: Ariane van Suchtelen  
Opmaak /Design: Groenergras.com  
Vertaling /Translation: Diane Webb

Deze tekst verscheen eerder als  
'De hele familie Craeyvanger'  
'The Craeyvanger Family All Together',  
Mauritshuis in focus 23 (1) 2010, pp. 22-28.

Afbeeldingen /Illustrations:  
Private collection, New York

Het Bonnefantenmuseum ontvangt structureel  
subsidie van de Provincie Limburg  
The Bonnefantenmuseum receives long-term support  
from the Province of Limburg.

Sponsor: DSM

Het Bonnefantenmuseum is beneficiant  
van de BankGiro loterij  
The Bonnefantenmuseum is beneficiary  
of the BankGiro loterij.

© Bonnefantenmuseum en Mauritshuis 2013

[www.bonnefanten.nl](http://www.bonnefanten.nl)